

innovations [Zarubizhny`j dosvid stvorennya sy`stemy` finansuvannya innovacij]." *Zovnishnya torgivlya, pravo, ekonomika, finansy* 2 (2013): 113–129. Print.

10. Ruban, V., Chubukova, O. and Nekrasov, V. "Innovative model of strategic development of Ukraine: methodology and experience [Innovacijna model` strategichnogo rozvy`tku Ukrayiny`: metodologiya i dosvid]." *Ekonomika Ukrayiny* 6 (499) (2003): 14–19. Print.

11. Ul`yanchenko, Yu.O. and Vy`nokurova, O.I. "Strategy of development of state innovation activity in Ukraine [Strategiya rozvy`tku derzhavnoyi innovacijnoyi diyal`nosti v Ukrayini]." *Teoriya ta prakty`ka derzhavnogo upravlinnya* 2 (29) (2010): 1–4. Print.

12. Fedulova, L.Y. "Innovative development of Ukraine's economy [Innovacy`onnoe razvy`ty`e yekonomy`ky` Ukrainy]." *Vestny`k Ky`evskogo nacional`nogo torgovo-ekonomy`cheskogo uny`versy`tetu* 6 (104) (2015): 28-41. Print.

13. Fedulova, L.I. and Androshhuk, G.O. "Features of the development of innovation policy of the European Union: Challenges for Ukraine [Osobly`vosti rozvy`tku innovacijnoyi polity`ky` Yevropejs`kogo Soyuzu: vy`kly`ky` dlya Ukrayiny]." *Problemy` nauky* 7-8 (2014): 40-46. Print.

14. Filipova, N.V. "The mechanism of state regulation of innovation activity [Mexanizm derzhavnogo regulyuvannya innovacijnoyi diyal`nosti]." *Naukovi praci Kirovograds`kogo nacional`nogo texnichnogo unyversy`tetu. Ekonomichni nauky* 22 (1) (2012): 237-243. Print.

DOI: 10.5281/zenodo.1240822

УДК 351.82: 330.341.1

Лагутін В. С., ад'юнкт ННВЦ НУЦЗУ, м. Харків

Lahutin V., adjunct of the Training Research and Production Center of the National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

MECHANISMS OF STATE REGULATION OF INNOVATIVE ACTIVITY IN THE ECONOMY OF UKRAINE

В статті обґрунтовано, що держава на сучасному етапі розвитку економіки повинна грати провідну роль в розвитку інноваційних процесів. Стимування розвитку технологічних інновацій, неминуче приведе до скорочення економічного зростання або, навпаки, сприяючи прискореному процесу технологічної мо-

дернізації, здатне за декілька років поліпшити економічний стан країни, підвищити її військову потужність і соціальне благополуччя.

Ключові слова: механізми державного управління інноваційною діяльністю, вищі навчальні заклади, науково-технічний потенціал.

The article substantiates that the state at the present stage of development of the economy should play a leading role in the development of innovative processes. Containing the development of technological innovation will inevitably lead to a reduction in economic growth or, conversely, facilitating an accelerated process of modernization, can improve the economic situation of the country over several years, increase its military power and social well-being.

Keywords: state regulatory mechanisms of innovation activities, higher education institutions, scientific and technical potential.

Постановка проблеми. При переході до інноваційної моделі розвитку економіки загострюється конкуренція в усіх сегментах бізнесу, що орієнтує будь-який суб'єкт господарювання на постійний пошук нових можливостей прискорення відновлення й удосконалювання готового продукту, техніки, технологій, організації виробничих процесів і управління на всіх рівнях і у всіх сферах діяльності. Основою такого розвитку стають інновації, спрямовані на швидке реагування виробництва за запитами ринку з асортиментному складу, якості готового продукту (робіт, послуг) і по лояльності цін, що можливо лише на основі раціоналізації витрат виробництва. Таким чином, інновації стають основним фактором підтримки ефективності поточної діяльності й довгострокового росту вартості організації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, пов'язані з державним регулюванням інноваційної діяльності, стали широко досліджуватися після другої світової війни, коли істотно зросло державне фінансування наукових досліджень і держава стало активніше втручатися в науково-технічну сферу. Істотний вклад в обґрунтування механізмів державного регулювання сфери підтримки інновацій внесли українські і закордонні вчені [1–7].

Постановка завдання. Метою статті є аналіз механізмів державного регулювання інноваційної діяльності в економіці України.

Виклад основного матеріалу. Українська держава поки що відноситься до країн з низкою інноваційною активністю господарюючих суб'єктів. Це в свою чергу є наслідком централізованого регулювання економікою, при якому інвестиційна діяльність була прерогативою централізованих органів управління. Одночасно слід врахувати, що питанням раціоналізації завжди приділялася серйозна увага на кожному підприємстві, що визначало, по-перше, постійне вдосконалювання технології й організації виробництва, і, по-друге, часто приводило до серйозних пропозицій щодо зміни готового продукту, технологічних схем і технічного оснащення

виробництва. Однак багато досить ефективних й інноваційних пропозицій залишалися цікавими нововведеннями, але не реалізувалися в практичній діяльності й державному регулюванні.

Термін «інновація» увів у наукове коло Йозеф Алоїз Шумпетер на початку двадцятого століття. Визначення інновацій було сформульовано в його книзі «Теорія економічного розвитку». «Інновації - це зміни з метою впровадження й використання нових видів споживчих товарів, нових виробничих і транспортних засобів, ринків і форм організації в промисловості[2]».

Й.А. Шумпетер виділяв п'ять змін у розвитку: використання нової техніки, технологічних процесів або нового ринкового забезпечення виробництва; впровадження продукції з новими властивостями; використання нової сировини; зміни в організації виробництва і його матеріально-технічному забезпеченні; поява нових ринків збуту.

Для того щоб відновити справжній зміст визначення Й.А. Шумпетера, необхідно врахувати контекст, у якому воно було представлено. Науковець увів в економічну та управлінську науки розмежування між управлінським ростом і економічним розвитком. Причиною економічним розвитком він уважав «нові комбінації», основними видами яких є:

- виробництво нових благ, ще невідомих споживачам, або створення нової якості того або іншого блага;

- застосування нових способів виробництва й комерційного використання благ існуючих, тобто впровадження нового для даної галузі промисловості методу виробництва, в основі якого не обов'язково лежить нове наукове відкриття;

- освоєння нових ринків збуту, на яких дотепер дана галузь промисловості країни ще не була представлена;

- освоєння нових джерел сировини або напівфабрикатів;

- зміна галузевої структури (створення або підлив монополії).

Економічне новаторство - доля людей, яких Й.А. Шумпетер назвав підприємцями. Згідно з ним, саме підприємець є рушійною силою економічного розвитку в державі. Завдяки організаторським здатностям, інтуїції, здатності підприємця до ризику економіка одержує стимул до вдосконалювання. Важливо відзначити, що підприємець - це не винахідник, а в найкращому разі людина, що економічно реалізує винахід. Ціль підприємця - одержання прибутку. Як затверджував Й.А. Шумпетер, інновація є головним джерелом прибутку: «прибуток, по суті, є результатом виконання нових комбінацій», «без розвитку немає прибутку, без прибутку немає розвитку». Таким чином, з його теорії випливає, що підприємці в погоні за зростанням прибутку й під тиском конкуренції прибігають до інновації як до інструмента одержання більшого прибутку. Сукупність дій підприємців народжує економічний розвиток в державі та науці, що, у свою чергу, відбивається на економічному росту.

Вважається, що в даному визначенні кордони інновацій більшою мірою

розмиті й не представляється можливим відокремити процес поступального розвитку підприємства від процесу створення інновацій: Причина - складність в оцінці «значущості» поліпшень. У цьому випадку висока ймовірність впливу суб'єктивного відношення до «значущості». Історія переконливо доводить, що навіть найбільші винаходи, що змінили життя людства, були спочатку відкинуті, з суб'єктивних причин.

Важливо розуміти, що настільки різнопланові визначення терміну інновація є наслідок того, що людство за час існування терміна пережило чотири стадії розвитку економіки та державності. Для кожної стадії розвитку характерні критичні фактори конкурентної переваги, роль і визначення інновацій. Інновації без цінності призводять до захоплення технологіями, ринковому первопроходженню або футуристичній спрямованості. Але проведені нами дослідження показали, що підприємства, що створюють ноу хау, від інших підприємств відрізняє не наявність найсучасніших технологій. Інновація цінностей досягається лише тоді, коли компанія поєднує інновацію з такими аспектами, як практичність, ціна й витрати.

Ми вважаємося, що інновація – економічний термін. Як правило, заробляють на нових технологіях і відкриттях не компанія автор, а компанія, яка може швидше реалізувати можливості, що з'явилися.

На наш погляд, перераховані приклади є інноваціями, тому що виконуються всі необхідні умови визнання інновації. В українській же практиці інновація в переважній більшості випадків представляється як напрямок науково-технічного прогресу (насамперед, високотехнологічної його складової), пов'язане із впровадженням результатів наукових досліджень і розробок у практику. Іншими словами, будь-яка науково-технічна діяльність і все, що її забезпечує, оголошується інноваційною, по тій лише причині, що метою є одержання результатів, які має бути впроваджувати у виробництво, продукти, процеси.

Розглянемо гіпотезу про взаємозв'язок інновацій і економічного ефекту. Орієнтир інновацій на економічний ефект для виробника представлений у визначеннях, у тому числі, Б.Санто, Б. Твісса. В обґрунтування гіпотези відзначимо, що якщо не розглядати економічний ефект, інновації стануть невіддільні від наукових відкриттів сторони, що й не користуються попитом у споживачів винаходів. Не можна розглядати економічний ефект в обмеженому змісті, тобто як прибуток від продажу товару (послуги). Можливий випадок, коли продукт (послуга) - продається за собівартістю або надається безкоштовно. Економічний ефект для підприємства в таких випадках може бути отриманий з іншого елемента бізнес-моделі. Так, продаж за собівартістю називають «наживка-гачок» або «зв'язані товари». Ця бізнес-модель почала використовуватися на початку ХХ століття.

На наш погляд, доцільно розглядати інновації як елемент суспільно-економічної системи державного регулювання. Ринкова економіка будується на задоволенні потреб людини, які за своєю суттю в людини безмежні. Поки

є незадоволені потреби - є необхідність в інноваціях. З іншої сторони на розвиненому, висококонкурентному ринку, інновації є основною можливістю легального швидкого збагачення. Збагачення є можливість задовольняти більшості потреб. У такому варіанті система ніколи не перейде в стан спокою й рівноваги. Суспільно-економічній системі, побудованій на ринкових принципах, властива динаміка. У свою чергу, динаміка неминуче приводить до періодично виникаючих дисбалансів, відхилень, порушень та інших деструктивних явищам, що створюють інноваційні можливості.

До першої категорії джерел нами віднесено наступне:

1) невідповідність тому, що є реальністю, і том як ця реальність представляється або якою вона « повинна бути»;

2) нововведення, обумовлене нагальною потребою модернізації існуючого процесу;

3) зміни в галузевій або ринковій структурі, які застають усіх зненацька;

4) непередбачене, точніше, несподіваний успіх, несподівана невдача, непередбачена стороння подія.

До другої групи ставляться:

1) демографія (зміна в чисельності й складі населення);

2) зміна настроїв, сприйняття й значення;

3) нові знання, як наукові, так і ненаукові.

У рамках даного дослідження ми вважаємо даний список вичерпним, але не взаємовиключним. Інноваційні можливості можуть бути похідною комбінацією джерел. Усі перераховані інноваційні можливості з'являються саме завдяки динаміці змін. Таким чином, ми спостерігаємо циклічний процес, при якому незадоволені потреби народжують зміни, а зміни, у свою чергу, народжують потреби. Незадоволена потреба означає можливість для підприємця. Кінцева мета підприємця - це створити вартість. Ефективніше всього вартість можна створити в умові відсутності конкуренції. Саме відсутністю конкуренції, тимчасової монополії на частину ринку й приваблива інновація. Ми згодні з визначенням, що монополія – це контроль над певним ринковим простором протягом певного часу [3].

Негативне відношення до терміну монополія сформувалося на основі ситуації, коли монополія стає наслідком змови. Держава заохочує монополії, засновані на патентах і т.д., винагороджуючи, таким чином, творців інновацій. Відповідно до дій (бездіями) господарюючих суб'єктів не розглядається монополістична діяльність, якщо результатом є або може бути наступне:

– удосконалення виробництва, реалізація товарів або стимулювання технічного, економічного прогресу або підвищення конкурентоспроможності товарів українського виробництва на світовому товарному ринку;

– одержання покупцями переваг (вигід), розмірних перевагам (вигодам), отриманим господарюючими суб'єктами в результаті дій (бездій), угод і погоджених дій, угод.

Монополістична діяльність – це зловживання господарюючим суб'єктом, групою осіб своїм домінуючим положенням, угоди або погоджені дії, заборонені антимонопольним законодавством, а також інші дії (бездіяльності), визнані відповідно до державних законів монополістичною діяльністю. Узагальнюючи результати проведеного аналізу сутності інновацій і інноваційної діяльності, прийmemo як базові положення подальшого дослідження наступні умови.

Інновація – це нова споживча цінність, що має економічний зміст для виробника, що й утворювала монополію, та поділяється на підтримуючі й підривні. До підтримуючих інновацій він відніс нові технології, що сприяють удосконаленню продукту. Підтримуючі технології можуть бути новими, радикальними і т.д. При цьому загальна риса всіх підтримуючих технологій – поліпшення якості існуючих продуктів у межах технологічних характеристик, важливих для основних споживачів на головних ринках.

До підривних інновацій ставляться нові ринкові пропозиції. Таким чином, з'являються продукти іншої якості, чим наявні на ринку, але, що володіють іншими властивостями й іншими цінностями для нових груп споживачів. Інноваційна діяльність являє собою здійснення конкретних організаційних, комерційних, фінансових, наукових, технологічних, мотиваційних структурних заходів, які в сукупності забезпечують цілеспрямоване й систематичне державне регулювання створенням інновацій.

Специфіка державного регулювання інноваційною діяльністю полягає в тому, що в ній повинні бути задіяні всі співробітники підприємства, і необхідно внести коректування в ряд бізнес - процесів підприємств, орієнтуючи їх на інноваційну діяльність. Процес державного регулювання інноваційної діяльності складається із чотирьох спеціалізованих укрупнених бізнес-процесів і восьми бізнес процесів, що існують в орієнтованій на інноваційну діяльність економіці.

Висновки. Таким чином, системи комунікацій критичні для системи державного регулювання інноваційною діяльністю, тому що інновації є нова комбінація різних факторів, нові взаємозв'язки. І саме в крапці змішання різних складових велика ймовірність створення інновації. Система комунікацій, у цьому випадку, виконує роль міксера.

Методологічно з даної схеми випливає, що в якості об'єкта державного регулювання інноваційна діяльність являє собою чітко структуровану керувану систему. Стадія ідентифікації інноваційної можливості припускає трансляцію інноваційних можливостей усередину підприємства й первинну експертизу ідей. На даній стадії, з погляду державного регулювання, важливо сформулювати канали вступу ідей, а також систему експертизи вступників ідей.

Формалізація ідей припускає всебічне дослідження відібраних на стадії експертизи ідей, а також складання бачення вдосконалення виробленого продукту на довгострокову перспективу. Основою стадії оцінки проекту є принципи, за якими відбувається добір проектів із усієї сукупності для реалізації.

Зміст державного регулювання інноваційною діяльністю полягає в трансформації інноваційних можливостей, за допомогою стадій інноваційної діяльності в максимізацію акціонерної вартості.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В.П. Теоретико-методологічні засади модернізації вищої освіти в Україні на рубежі століть (за матеріалами доповіді, виголошеної на засіданні загальних зборів АПН України 23 листопада 2000 р.) //Вища освіта України. - 2001. - №2. - С. 5 - 13.
2. Антонюк, О. Менеджмент в освітянській сфері: концептуальні засади / О. Антонюк // Персонал. – 2006. – № 10. – С. 58–65.
3. Державне управління в Україні : навч. посіб. / за заг. ред. Б. Авер'янова. – К. : Вид-во ТОВ “СОМИ”, 1999. – С. 35–39
4. Домбровська С.М. Трансформація державного управління освітньої політики України в контексті подальшого реформування та стабілізації / С.М. Домбровська // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. праць Харківського регіонального інституту державного управління НАДУ при Президентові України. – Х. : Магістр, 2010. – Вип. 1. – С. 293–298.
5. Жабенко, О. В. Державна освітня політика в умовах європейської інтеграції / О. В. Жабенко // Державне управління в умовах інтеграції України в Європейський Союз : матеріали наук.-практ. конф. / за заг. ред. В. І. Лугового, В. М. Князева. – К. : Вид-во УАДУ, 2002. – Т. 2. – С. 126–128.
6. Фатхутдинов Р. А. Инновационный менеджмент. - М.: ЗАО «Бизнес-школа», 2000.
7. Цавганов. С.А. Государственная поддержка инновационной деятельности (опыт программ SBIR и STTR в США) / Управление инновациями. Становление и развитие малой технологической фирмы. Сборник статей / Под ред. Н.М. Фонштейн - М.: АНХ, 1999.

References

1. Andryshchenko, V. "Teoretyko-metodologichni zasady modernizacii vyshchoj osvity v Ukraini na rubegi stolit". *Vyshcha osvita Ukrainy* 2 (2001): 5–13. Print.
2. Antonyuk, O. "Menedgement v osvitjanskij sferi: konceptual`ni zasady". *Personal* 10 (2006): 58–65. Print.
3. Averjanov, B. *Dergavne upravlinnja v Ukraini*. Kyiv: TOV “SOMI”, 1999. Print.
4. Dombrovska, S. "Transformatsija dergavnogo upravlinnja osvitnjoj polityky Ukrainy v kontaksti podalshogo reformuvannja ta stabilizacii". *Aktual`ni problem dergavnogo upravlinnja* 1 (2010): 293–298. Print.
5. Gabenko, O., Lugovoj, V. and Knjazev V. "Dergavna osvitnja polityka v umovah evropejskoj intagratsii". *Dergavne upravlinnja v umovah integratsii Ukrainy v Evropejskij Sous* 2 (2002): 126–128. Print.
6. Fathutdinov, R. *Innovatsionnyj menedgement*. Moscow, 2000. Print.
7. Tsavganov, S. *Gosudarsvennaja poddergka innovatsionnoj dejatelnosti (opyt program SBIR i STTR v USA)*. *Upravlenie iinovatsijami* (1999). Print.